చిన్నకథ

హాలాహలంలో అమృత బిందువు

రచన శ్రీ కె. సభా

1

ఎప్పుడూ కంటి తగ్గని యేటి కాలక్రింద ఇరవై ఎకరాల పొలంతో, నంద ఎకువులతో, చెంచయ్య కుటుంబం సామాన్య జీవనానికి వుంత తగ్గ అన్ని హంగులతోనూ బాగా సాగుతుండేది.

పెద్దకొడుకు రవణయ్య పెళ్లి పెద్ద అట్టహాసంతోనే జరిగింది. వరుసగా వారంరోజులపాటు గ్రామమంతా పెళ్లి మేళంతో మ్రోగి పోయింది. తువారం రోజల్లోనూ నలుగు భోగంమేళాలు. రెండు పాటకచ్చేరీలు, ఒక్క హరికథ కూడా జరిపించబడ్డాయి. రెండువేల రూపాయలకట్నంతో అడ్డాలబీరువా, ఎండిపి మంచం కావలసినంత పాత్ర సామగ్రితో కొత్త కోడలు కామాక్షి గృహంలో కాలుపెట్టింది మొదలు పిరుదు దొరలి పోయాయని, సంపదలు పొంగి పోయాయని చెంచయ్య చచ్చేవరకు చెప్పుకుంటుండేవాడు.

రవణయ్యతో పాటు భీమయ్య, వర్షాయ్య అంటూ చెంచయ్యకు మరో యిద్దరు కుమార్లు. భీమయ్యమాత్రంపచిలంగా తండ్రిమాట వింటూ పొలం పుట్రామాచు కుంటుండేవాడు. రాఘవయ్య, తరహా అదొక మోస్తరు, డబ్బుకు కాణేయడం, కట్టలు కట్టలుగా బీడీలు కొనడం, నలుగురు రౌడీలను వెంట వేసుకుని లేనిపోని జగడాలు తేవడం వాడి దినచర్య. అవకాశం చిక్కినపుడు కళింజంలోదిగి మోయగలినంత ధాన్యాన్ని అంగడికి దాటవెయ్యడం ఆ డబ్బులో చినచిన్నదర్జా లను భరించడం అప్పుడప్పుడూ వాడికి మామూలు:

ఈ అవకతవకలనంతా మామగారి చెవికి రానివ్వకుండా కామాక్షి బహుగా చాకచక్యంతో సంసారాన్ని నెట్టుకుంటూ పోతుండేది. పెళ్లయిన రెండేళ్లకే తనకు ఒక అడపిల్లవు పుట్టడం వామ కర్కశ మహోత్సవంగాను తల్లిగారు మళ్లీ పెళ్లిలో లాగామర్యాదలు జరపలేదని రవణయ్యఅలిగికూర్చోడం కామాక్షి నెంతో బాధించింది. చెంచయ్య రవణయ్య మొండిపట్టును ఒకదానికి రేనుకురావడానికి ఆరుమాసాలు పట్టింది. తన బావమరది రామాపా కోసం అన్నమాటను మనస్సులో పుంచుకుని రవణయ్య రెండో పెళ్లికిసూడా సిద్ధమయ్యాడు. కానీ చెంచయ్య సదనివ్వలేదు. ఆ గ్రామంలో వుందే జ్యోతిష్యుడు మాత్రం తనవాడుగాకున్నా రవణయ్యకు యింకోనాటికి రెండోపెళ్లి తప్పదని, అసలు ఈ కుటుంబంలో తరతరాలనుండి జ్యేష్ఠులంతా రెండోపెళ్ళిళ్ల చేసుకొంటూ వస్తున్నారని చెప్పారు. కానీ చెంచయ్య కాదన్నాడు.

రవణయ్య చెల్లెలు జ్ఞానాంబకు పెళ్లిచేసే విషయంలోకూడా తండ్రి కొడుకులకు పెద్దతగాయిదా వచ్చింది. మూడువేలు రూపాయలు కట్నమిచ్చి ఒక మోతుబరి రైతుకొడుకిచ్చి యివ్వాలని చెంచయ్య ఉద్దేశం. కానీ ఆ గ్రామంలోనే ఏపాలమాయ పుట్టాలేని ఒక వ్యాపారికి యివ్వాలని రవణయ్య ఆలోచన. ఆ వ్యాపారికే ప్రాధాన్యం జరిగితే మూడువేల రూపాయలు యిచ్చి అవసరంలేదు సరిగదా పెళ్లి ఖర్చులుకూడా అతడే భరిస్తుకుంటాడని అతడి అభిప్రాయం.

కానీ చెంచయ్యకు యీ సంబంధం నచ్చలేదు. ఉన్న ఇరవై ఎకరాల పొలం కొడుకులు అనుభవిస్తారు గనక, మూడువేల రూపాయలైన కట్నం యిచ్చి ఆమెకు మంచి సంబంధం కుదర్చకుండే అడి సుఖా అపచారమని ఆయన కొడుకును వ్యతిరేకించాడు. కాను కట్నం తెచ్చుకున్న విషయం అత్తగారింటినుంచి చేరవేసుకున్న వస్తుసామగ్రిని గమనానికి తెచ్చి ప్రతి ఆదివారం యిలాగే ఆశపడుతుందని, నీలాగే ప్రతియింటి అల్లుడికీ ఆశ లుంటాయని వచ్చచెప్పాడు.

ఎంత నచ్చజెప్పినా రవణయ్య అయిష్టంతోనే పెళ్లి జరిగింది. పెళ్లికి ముందు పెయి రూపాయలు అయినతర్వాత మామూలు మర్యాదలతో పాటు ఉగాదినాటికి రెండువేల రూపాయలు యిచ్చే షరతుతో పెళ్లి జరిగింది.

పెళ్లి జరిగిన కొలుగు మాసాలకే చెంచయ్య కళ్లు మూసుకున్నాడు. ఈ దెబ్బతో జ్ఞానాంబకు యిచ్చే మర్యాదలు ఏదో కళ్లు తుడవటానికిమాత్రం కొద్దిగా తూతగా యివ్వబడ్డాయి. రెండువేల రూపాయల విషయం అసలే యెగగొట్టడం జరిగింది. జ్ఞానాంబ మొగుడు ఏదో సత్యత. మానం మర్యాదలుండేవాడు. కామందేర నోరు మెదపకుండా మనస్సులో వుంచుకొని పెళ్లి పోయాడు.

కానీ జ్ఞానాంబ అత్తగారు, తోడికోడలు ఆమెను చీటికి మాటికి హెచ్చరించేవాళ్లు. తోడికోడలు వగర్యంగా అడ్డాల బీరువాముందు నిల్చొని వీరువాలు తుడుస్తూ వుండేది. తల్లిగారు పంపిన తూగుటయ్యలమీద కూచుని ఊగుతుండేది. పొరబాటున జ్ఞానాంబ వాటిని తాకడం జరిగితే చురచురా చూస్తూండేది.

2

భీమయ్య. రాఘవయ్యలు యిద్దరూ పెళ్లికి తయారుకావడం, తాముమాత్రం నిలుగురు బిడ్డలతో సంసార సుఖాన్ని అనుభవిస్తుండడం లోకం ఒక విధంగా భావిస్తుందని వాళ్లుచెప్పడంతో రమణయ్య తమ్ముళ్ల కిద్దరికీ పెళ్లిళ్లు చేయడానికి నిశ్చయించుకున్నాడు. రాఘవయ్య మాత్రం పెళ్లి అవసరం లేదని ఇంకో రెండేళ్లగడిచాక చేసుకో వచ్చునని రాయబారాలు నడిపించాడు. కానీ ఫలించలేదు, అసలు రాఘవయ్యకు మాట్లాడిన అమ్మాయి వాళ్ల మేనమామ కూతురు. ఆమెను చేసుకొనే విషయంలో అతడికి యేమాత్రం కష్టం అందదు; పైగా ఆకుటుంబం యేమంత కలిగినదీ కాదు. కానీ అటు మేనమామగారు, ఇటు అన్నగారు....కులంలో వుండే పెద్దలు బాధ్యాలను, బంధుత్వాలను పోగొట్టడం బావుండదనీ. ఆ అమ్మాయిని నీవుచేసుకోకుంటే మీఅమ్మ ఏనుయ్యో గొయ్యో చూసుకోడం తప్పదని బలవంతంగా చెప్పడంవల్ల తల వాల్చాడు.

రవణయ్య పెళ్లివాటి ఆడంబరం లేకపోయినా మామూళ్లకంటె మరికొంచెం హెచ్చుస్థాయిలోనే రెండుపెళ్లిళ్లు జరపాలనుకున్నారు. కాని, అన్నదమ్ముల పెళ్లిళ్లు ఒకసారి ఒకే ముహూర్తంలో జరగడం కాస్త విచిత్రమని కొందరనడంవల్ల ముందుగా భీమయ్యపెళ్లి జరిగింది. ఆ గ్రామానికి నాలుగుమైళ్లలోనే ఉదిరిన ఊరి సంబంధం అంతరాలా అతడికి బోతుందని ఎవరికీ తెలియదు. భీమయ్య నాలుగేళ్లనాడే కాంతమ్మను పెళ్లిచేసుకోవడానికి నిర్ణయించుకున్నాడు. తన నిశ్చయం బయటపడకుండా అత్యంతజాగ్రత్తగా. ఏమీ తెలియనివాని మైనా ధరించి, అన్ని పెత్తనాలు అన్నకే కట్టిపెట్టినట్టు నటించడంవల్లా అతని కోరిక నెత్తిపింది, చేజారిపోకుండా యే రొంక తెరుగుకుండాధారిగా వధువిషయమేగా ఘెత్నానికి తెలియదు.

రాఘవయ్య పెళ్లికాకుమారుడు అతడి కోరిక మీదే మధురనుంచి భోగంమేళం పిలిపించబడింది. పెళ్లిలో ఊరేగింపుకు బాణసేదుకళ్లు జరిగాయి. నాలుకాళ్లకూడా వేయబడ్డాయి. ఊరేగింపుకారును మయూరాకారంగా అలంకరించడానికి దక్షిణాపథం నుంచి నళుగురు పనివాళ్లు రావింపబడ్డారు. మల్లెపూలుమాత్రం ఇదువందలైంది, ఫళపళ బాడే నిళ్ళుగాబట్టలో ఆహ్వానపత్రికలు ముద్రించబడ్డాయి.

డబ్బును ఈవిధంగా వృధాచేయడం రవణయ్యకు ఖుష్టరేకపోయినా చిన్నకొడుకుమీద తల్లికున్న అవ్యాయిక, మేనరికంకోసం జరుగుతున్న పెళ్లి, రాఘవయ్య పెంకెతనమ అన్నీ ఏకమై అతణ్ణి లొంగదీశాయి.

పెళ్లి ముగినిన మూడోనాడే జ్ఞానాంబతన స్వగ్రామానికి వెళ్లుతూ దారిలో మూర్పువచ్చి పని పనిపోయాడని కబురందింది. ఈ మూర్ఛరోగం అతనికున్న సంగతి పెళ్లికాకముందు వారికి తెలియదు. గ్రామంలో తెలిసివున్నప్పటికీ పెయ్యి అబద్ధాలు చెప్పి ఒక్క పెళ్లిచెయ్యాలనే సత్సుద్ధి ముంతుంది కావడంతో పెళ్లి ఏర్పాటు జయప్రదమైపోయాడు. జ్ఞానాంబ, యిద్దరు పిల్లలు మిగిశారు. కుటుంబమిలో భర్తవున్నపుడే చుంకనగా చూస్తున్న కోడికోడలు. అదే ఏనిగా అధికారాన్ని చలాయించే అత్తగారు, ఇట్టి పట్టనట్టు సంచరిస్తున్న బాబగారు వున్నప్పటికీ, ఆమెకు కలిగే ప్రయోజనం యేమీ లేదు. ఇవన్ జ్ఞానాంబ అత్తగారితోపే వుండడానికి నిశ్చయించుకుంది.

3

కామాక్షి నళుగురు బిడ్డలతల్లి కావడంతో యౌవనం అగ్గి. ఉన్నదాంతకు మానిస్థాయింది. పైగా అంత పెద్దకుటుంబాన్ని నిర్వహించే బాధ్యత ఆమెమీద పడ్డందువల్లా తాను అందంగా వుండడానికిగాని, చాలినన్ని సొమ్ములున్నా అలంకరించుకోడానికిగాని ఆమెకు ఓపిక చిత్తశుద్ధం లేదు.

భీమయ్య. కాంతమ్మల అనురాగ దాంపత్యం ఆ ఊళ్లికి గ్రాత్తగా కనబడేది. అనుదినమూ వాళ్లానికి జంటగా వెళ్ళడమూ, ఆపచ్చని పొలాలు వెంబడి కిబుల్లు చెప్పుకుంటూ ప్రకృతి సౌందర్యాలను ఘెచుగుకుంటూ విద్దే తోటవెంట ఫలాల్లు చేయడం చూస్తున్నవారికి అసూయను కల్గిస్తుండేది.

రవణయ్య మాత్రం తీవ్రంగా ఆలోచించడం మొదలుపెట్టాడు. తన కింకా అంత వయస్సు వచ్చినట్లు తోచలేదు. పైగా ఐదుంటే పాతికేళ్ళమీద పడేనేళ్లు అయిందవచ్చు. ఈ వయస్సులో ఎందుకింకొక పెళ్లి చేసుకోగూడదని హృదయం వడే వడే ప్రశ్నించడం, దానికిలగట్టు పరిసరాల ప్రాబల్యం, యింట్లో భార్యతీరు అతణ్ణి పూర్తిగా తిప్పివేసినై.

ఓ నాడు కాత్యాగారిని పిలిపించి ఆలోచన ఆడిగాడు. రెండోపెళ్లి ఏ నొసటన వ్రాసివున్నదని తాను ఏనాడో చెప్పానని, పైగా అవసరమైతే పిల్లను కనర్యగలనని కూడా హామీ యిచ్చాడు. కానీ ఆ సమయంలోనే రమణయ్యకు యింకో విషయం గమనానికి వచ్చింది. ఇంట్లో పెళ్లి కెదిగిన కూతుర్లున్నది. పదహారేళ్లు అప్పుడే నిండిపోయాయి. ఆమెను అలానేవుంచి పెళ్లిచేసుకోవడం యెల్లాగా అని.

కూతురుకు పెళ్ళయ్యాక తాను చేసుకోవడం భావ్యంకాదనీ ముందుగా తాను చేసుకుని ఆ పెనుక ఆమెవిషయం ఆలోచించవచ్చునని, అవసరమైతే, ఆమెను గ్రామంలోనేవున్న శీనయ్యగారికిస్తే సరిపోతుందనీ నచ్చజెప్పాడు కాత్యాగారు.

శీనయ్య ఆనడంతోపే రవణయ్య ఉలిక్కిపడ్డాడు. కారణం అతనికెంతలేదన్నాముప్పైయేళ్ల మీద పాతికేళ్లు నిండివుంటాయి. రెండు పెళ్లిళ్లు జరిగి, యిద్దరు పిల్లాలు చచ్చి, మూడోపెళ్ళికి ఎన్ని ప్రయత్నాలు చేయాలో అన్నీ చేసి కూచువివున్నాడు. ఆయినా అతడికి నలభై ఎకరాల విశాలంలాంటి పొలము, ఏడాదీ పదివేల రూపాయలు ఆదాయం వచ్చే కొబ్బరితోట రెండువందల పచరసుల బంగారం, ఇరవైవేల రూపాయల రొక్కం, రెండు అంతస్తుల మేడ వున్నాయి. ఈ సంపద అంతా వచ్చే పెళ్లాంచేతిలో పెట్టడానికి శీనయ్యకు తరమూ లేదు.

ఈ సంబంధం కుదర్చగలిగితే కాత్యాగారికి వేయి రూపాయలు ముడుపుచిక్కే అదృష్టం కూడా వుంటుంది.

అందుకే కాత్యాగారు రవణయ్యను బాగా నూరిపోశాడు. అన్నిని రాబట్టుకోడానికి దారినంత తీసి దేరాలిచ్చారు. ముందు ఆమాట యిస్తే మళ్ళీ అతని పెళ్లి చిటికెలో చేయిస్తానన్నాడు. రవణయ్య హృదయం ఆశతో నిండిపోయింది. అటు తన యింటికి నిరుల ప్రవాహం. ఇటు తన ఒంటికి ఆనందానుభూతి: తల వాల్చాడు. కాత్యా వెళ్ళిపోయారు.

రవణయ్య యింటికి రావడంతోపే ఈ విషయాన్ని ప్రక్కింటి లక్ష్మయ్యద్వారా భార్యకు చెప్పించాడు, ఆమె హృదయమీదలో వేయి ప్రాక్షర్లు పడుగెత్తినట్టయింది. వెంటనే భీమయ్య వద్దకెళ్ళి విషయాన్ని చెప్పింది. ఆరోజే పూరి నుంచి తన అక్కను చూడ్డానికి వచ్చిన చెల్లెళ్లు జానకమ్మను యీ విషయాన్ని విన్నడే తడవుగా జానకగారివద్దకెళ్ళి తలవలవలంటూ యేడ్చింది. ఆమె స్వాసుకవాన్ని గమనానికి తెచ్చింది: వాళ్ళ నాన్నగారు యిలాగే తనకు ఎవిధిదోయేటనే పెళ్లి చేశారు. ఆపాటికే తన భర్తకు మొదటి పెళ్ళాం కుగ్గుకు విద్దత్తులున్నా పెళ్లి జరిగింది. కానీ విధి వక్రత్తు ఏతాతి నింతకక్షుండే భర్త పోయింకం తిరిగి దనిపోయాడు. ఆవాటినుంచి జానకి నడ్డ ఆపేదన నరకయాతనల గురించి యెంత చెప్పినా రవణయ్య తాను పట్టిన కుందేటికి మూడేకాళ్ళని ఒకటేమాటతో కూచున్నాడు. ఇచ్చిన మాటను తప్పేజాతి కాదని బదిలంగా చెప్పేశాడు.

భీమయ్య అన్నను ప్రతిజ్ఞలాడుకున్నాడు. కాత్యాకి రోదించింది. తర్క పాశాలను తన కన్నీటితో కడిగివేసింది. లాభంలేకపోయింది, పాషాణం వేడికి ద్రవ్యతాలవచ్చు. కుంచుకు, పర్వతానికి కరగిపోవచ్చు. కాని కకుదుగడ్డిన కర్కశ హృదయం ప్రాణభయపడినకొలది బండబారి మసి భావిస్తుంది.

ఘనుడపటిళ్లు కాత్యి రాచేశాడు. ఇరవై నవళనులిచ్చేదాకా. జరుగుచున్నారట, ఇకనేం పదేనోరోజు. వివాహ కంకణం లో రవణయ్య కట్టిన తాటాట్టు తళతళలాడింది, ఆ మూహూర్తే కుమార్తె గారవ పెళ్లివిషయం ప్రస్తావించాడు, భీమయ్య యెదురుతిరిగాడు. కామాక్షి చెవిసిల్లు కట్టుకొని చెప్పింది. కాదర దిక్కులేని ఏకీలాగ పోరుమని యేడ్చింది.

నాదిన్న పెళ్ళిలో యెవరికీ తోక్కలేదని గర్జించాడు రవణయ్య. అవసరమైతే నీమంత్రా మూకుకు తీసుకొని బిలిపొమ్మన్నాడు భీమయ్యను. ఇష్టంలేకుంటే సుఖంగా తల్లిగారిట్ల చేసుకోవచ్చు నని ఎత్తిపొడిచాడు కామాక్షిని.

శీనయ్య వదిచదివిన మూర్ఖాకాలు అవసరమైనా పెళ్లి మాత్రం ఆగలేదు. ఇదేమిటి విపరీతమన్నారు కొందరు. ముహవరసమనావ ఒకటి రెండుసార్లు మాత్రం అగిపోయింది. ఇనగదేపో అయిపోయింది, కారద శీనయ్యగారిభార్యకి ఎక్కువమైంది. నిశాల రవణయ్యగారిళ్లు చేరుకుంది.

4

రామరామ జ్ఞానాంబకు అత్తగారింటిలో పోరు అవరిమితమైపోయింది. అటు తోడికోడలు అంట్లు తోమలేదనీ యిటు అత్తగారు పాదాలు ఒత్తడం లేదని ఒకటే ధొర. దీనికి తగ్గట్టుగానే రెండు రోజాలు నిరవేదనారై ఏదేళ్ళ కొడుకు కళ్లు ఘూళాడు. అనగా ఉన్న ఆస్తి లోభగం ఇవ్వాల్సి వస్తుందని తనశోడికోడలు తమ్ముడే యీ పని చేశాంధాడని ఊరంతా పుకారు లేచిపోయింది. కానీ ఆమెకు అందులో సమ్మతంలేదు. అప్పుడు శోకం మనుష్యుల్ని దంపుతారా అని ఆమె అనుమానం. కానీ కొందరు చెప్పడం వింటుంటే తన తోడికోడలి వాలకం, ఆమె కమ్మనితీరు. అందుకు తగ్గట్టుగా జరుగుతున్న విద్ధ విరోధనాలతో రెండు రోజులలోనే దనిపోవడం. తిలంచుకున్నపుడల్లా నిజమేనేమో అని విస్తుండేది.

గుండెల్ని రంపంతో తరిగివేస్తుంటే ఈ బాధలను తోడుగా శీనయ్య మేడమెట్లు యెక్కుతూ దొర్లుకుని పడగా తుంటివిరిగినట్టూ, గవర్నమెంటు ఆస్పత్రిలో వున్నట్టూ కబురు వచ్చింది.

కూతుర్ని పిల్చుకొని యెకా యెకిని కారదను గురించి ఆలోచించుకుంటూ ఊరు చెరుకునే లోగా మెగసాలలోనే సీనగు యెదురైంది.

ఆ పదిరోజులూ కారదనెత్తిన రోజూ తట్టెడు పూలు, బండెడు హారాలు కమ్మరిస్తూ వచ్చాడు. ముఖంనిండా ఏనువూ నొసటి నిండా కుంకుం పూస్తూవచ్చాడు. మాయలేనన్ని గాజులు తొడిగిం దాడు....ప్రేమకు వారిన కారదహృదయానికి యిదంతా దీనకటి స్వప్నంలాగా తోచింది. పద కొండో నాకు అంతా ఒలుచుకున్నాడు.... అంగ వస్త్రంతో ఖట్టు బొమ్మలా కారద మిగిలిపోయింది.

జ్ఞానాంబ మళ్ళీ అత్తగారింటికి పోదలచుకున్నట్టు కనబడ్డేది. మూడవరసమనావ ఒకటి రెండుసార్లు చెప్పబంపాడు కాని మళ్లీ మానుకున్నాడు. రవణయ్య కూడా జ్ఞానాంబను పొమ్మనలేకపోయాడు. భీమయ్య మాత్రం అందరిముందూ జ్ఞానాంబను పంపరాదని రవణయ్యతో ఖచ్చితంగా చెప్పాడు.

కానీ జ్ఞానాంబ తన స్వంతయింటిలోనే పరాయి స్త్రీలాగ గడపాల్సివనగతి పట్టింది. తన బిడ్డను రవణయ్య కొడుకు మోహనుడి కివ్వాలనే ఆశతోపే ఆమె అయింటిలోనే దాకిరీ చేయడానికైనా సిద్ధపడింది. కానీ మోహనుడుపట్టణంలో చదువుకుంటున్నాడు తన బిడ్డకాయోగంలేదు. అన్నగారి రెండో పెళ్లి ఆడబిడ్డయినా పట్నంలోనే కొడుకుతోపాటు చదువుకుంటున్నది. కారద క్రమకును స్వయంగా తిలకించిన వారి మేనమామ ఆదేపనిగా ఆ అమ్మాయిని పట్నానికి పంపిందాడు.

ఉండిన కొడుకు కాలగర్భంలో కలిసిపోయాడు మిగిలిన కూతురు పకువుడు కాయడం తప్పలేదు. అప్పుడే విరియడానికి ప్రయత్నిస్తున్న కోమలమైన కుసుమంలాగా రామచిలుక అందాలు తొలకరిస్తూ సౌందర్యాలను ఒలకరిస్తుండేది. కానీ ఆడవుల వెంటా తిరగడంలో ఆమెలో యెంతోమార్పు కన బడతూన్నది, మృదుపైన పాదాలు పగుళ్లువిడి లాయి. ముఖం రానురాను నల్లబడింది.

భీమయ్యమాత్రం అక్కయ్య కష్టాన్ని ఆమె తోపాటు కుమార్తె రామచిలుక పెట్టబాకోలిని, చూచి నప్పుడల్లా లోలోని బాధపడేవాడు. అయినా అన్న గారిది సుగ్రీవాజ్ఞ. ఆయనను ఏమాత్రం వ్యతిరేకించినా వెంటనే కుటుంబంలో చీలికలు జరిగేది తథ్యం.

ఒక్కొక్కప్పుడు జ్ఞానాంబ అన్నగారి యింటి నందలో అగడాట్లు వద్దంకంటే అత్తగారిపాదాల ఒత్తడమే నయమనుకుంటుండేది. కానీ ఆమాట బదిలించుకునిరావడం మళ్ళి వెళ్ళడం అనేకు సబబుగా కనబడలేదు. పైగా ఒకటి రెండు సంవత్సరాల్లోనే కూతురికి పెళ్లి చేయాల్సిరావడం ఒకటుంది, అందుకే ఆలోచించి ఆలోచించి ఖచితిపోతూ కాలాన్ని గడుపుతూవుంది.

5

రాఘవయ్య జీవితమంతా ఒక రౌడీయిజం, అతడు భార్యతో కాపురంచేయడం అసలు మానుకున్నా ఐదుగురుపొడుగువారికో జగడాలు బిగిరీతంగా వచ్చిపడుతుండేవి.

కమల పాపం ఆ గ్రామంలో ఎవరి అందానికి తీసిపోదు. ఆమె కట్నంతో కదలిరాలేదని....పైగా మర్యాదలు పూర్తిగాలేవని....అంతా ఆనాగరికతతో వ్యవహారమని రాఘవయ్య యీసడింపు. ఇంటికి రావడం, ఏదో వర్ధించినవాటిపై వాళ్ళానాలు చేస్తూ తిని లేచిపోవడం తొలిరోజుల అలవాటు.

ఓనాడు కమల ధైర్యంచేసుకొని రాఘవయ్య విచిత్రధోరణిని నిందిస్తే ప్రశ్నించడంతో వ్యవహారం ముదిరిపోయింది. ఆనాటినుంచి ఆమెతో మాట్లాడడం మానుకున్నాడు. ఆమె వద్దించిన అన్నాన్ని ముట్టుకోడు. రోజులు కాదు మాసాలు, సంవత్సరాలు దొర్లుతున్నాయి. భీమయ్య రాఘవయ్యకు చూచాయగా యితరుండే చెప్పించారు, కానీ లాభం లేకపోయింది.

పగలంతా ఏదో కలకల మంటూనే నుంటుంది యిల్లు దూద్దామికి....కానీ చీకటి ఎద్దంతో...రవణయ్య నిరుపయోగాన్ని కలంచుకొని తన దౌర్బల్యాన్ని నిందించుకుంటూ నిశాల కన్నీటితో తల గడపను తడిపివేస్తుంటుంది.

పాలపొంగే వయస్సులో ఉదయించే మధుర భావతరంగాల హైవల హోరులో పెద్ద కలల్లో ఏడ్చుకుంటూ కారద ఎండిన ద్రుమంలా కనబడిస్తుంది.

ఇంతేనా! జీవితమ మింతేనా! పల్లెరంచిదా అన్నం తంతగానే పస్తులుండే జీవితం యిదేనా! అంటూ ఆవేదనతో రాఘవయ్య విచిత్రధోరణి వల్ల ఉదయించే విషాదంతో, ఒంటరిపాటును భరించలేక హోరుమంటూ యేడ్వలేక కుళ్లిపోతుంటుంది కమల.

ఒకేతండ్రికి పుట్టిన నలుగురు బిడ్డల్లో ముగ్గురికి నిశుభ సంబంధ భోగాలు—ఇంకోబిడ్డ కేవలం అర్ధజీవితం మాత్రంలో దక్కిన్రం, అకటి. దాకిరి. భావిపత్యం: ఏమిటి కేదా! ఎందుకొచ్చింది కేదా! ఇదేనా న్యాయం! ధర్మం! నీతి! అంటూ హృదయం ప్రశ్నిస్తుంటే, జవాబిచ్చేశాతలేక మనుకులూ సంచలో పడుకుంటుంది జ్ఞానాంబ.

మామకొడుకులకు మంచి చొక్కాలు ...మామ నిద్దరకు ఇది దడువులు .. కాశింపు కి సుఖపుడు చేసే బాధ్యత! ఎందుకు అమ్మ ఏడుస్తుంటుంది? ఎందుకు కారద పూలు పెట్టుకోదు? ఎందుకు నీకాల సత్యకంలేదు? ఎందుకు కమల ఎప్పుడూ బాగా సంగా కూచుంటుంది? అలోచించే పని హృదయంతో రామచిలుక మైమరచి నిద్రిస్తుంది.

యౌవనం తగ్గాక శ్రీకాతి విక్షుక ఖుంతేన ఆనుకుంటూ క్రుంగిపోతుంది కామాక్షి,

భీమయ్య కాంతమ్మల దాంపత్యం సంతోషకరమైనా ఈ సుఖసుఖాలమధ్య వాళికి అంత ఆనందించలేదు.

6

కాలం అలాగే పాసుకుగతా! కుమిలిపేగుతెలా ఎన్నుతో బ్రద్ధలు కావచ్చు....అనేదినా హృదయంలో ఆ వేదనాకి పోటుంది....బాధిత హృదయం పగ తీర్చుకోవాలికి చూస్తుంది....

యౌవన ప్రవాహానికి అడ్డుగా ఎన్నిగోడలు కట్టినా అవి ఎప్పటికైనా కూలిపోక మానవు.

కమలతో ఎలకతం మానుకున్నప్పటినుండి రాఘవయ్యకు విశాల వద్దించడం అలవాటైంది. రాఘవయ్య ఆదిలోనే కాంపె. అందుకు తగ్గట్టు కాస్మోపోలిటనమధ్య వ్యక్తుల గుణగణాలకు అంత విజ్ఞపలేదు కాబట్టి ఉన్న అనుకూలవాతావరణ సాయంతో, రాఘవయ్య చేసిన విశ్వ ప్రయత్నాలకు విశాల లొంగిపోవలసి వచ్చింది....ఇంటి దొంగను ఈశ్వరుడుకూడా పట్టలేడేమో చెప్పలేనుగానీ రవణయ్య మాత్రం విశాలాన్ని గ్రహించాడు. వెంటనే ఏదో లేనిపోని సాకుపెట్టి రాఘవయ్యను వేరు చేయించాడు....కానీ విశాలనుంచి వేరు చేయించ లేకపోయాడు....ఆ యింటిలో రెండు కుటుంబాలకు మధ్యపెట్టిన గోడ విశాల రాఘవయ్య సంబంధాలను అరికట్టలేక పోయింది.

కొన్నాళ్లకు ఆనోటా యానోటా ప్రాకడం జరిగిన విషీ వినినట్టు రమణయ్య నటించవలసినగతి సిద్ధించింది....ఆ కుటుంబంలోని విషాదం అంతటితో ఆగలేదు ...

సూరయ్య ఇరవైఏళ్ళ నిండుయౌవనుడు తన, తండ్రి ఉత్తరక్రియలకై చేసిన వందరూపాయల అప్పును తీర్చడం నిమిత్తం మూడేళ్ళనుంచి రవణయ్య దగ్గర పాలేరుగా వుంటున్నాడు. మనిషి మోటుగా వున్నా అతనిలో శక్తిదనం ముద్ద కట్టినట్టుంటుంది. రోజూ అతనితో మాట్లాడుతుండే కారదబుద్ధిపూర్వకంగానే అతణ్ణి వశం చేసుకుంది. ఇరువురు దృష్టిలో యిది వ్యభిచారంగా కనబడ్డా, వనాతవుం దృష్టిలో యిది మహాపాపంగా జమకట్టబడినా, ప్రకృతిని ఆరికట్టడం దుర్లభమని ఒప్పుకున్నవారు వాంచలను ఛేదించడం అన్యాయమని అంగీకరించినవారు, కారద కిది అంతా న్యాయమేనని తోస్తుంది. సంఘం యిసుపకారలనుంచి విమోచనానికి ఆమె కింతకంటే ఉపాయం తోచలేదు.

కానీ అందులో ఆమెకు ఆనందంలేదు. నిజమైన ఆనుభూతిలేదు.. అవసరమైన వ్యేక్షలేదు.

విశాల ఆ సంబంధం విశాలవంతమైందికాదు. ఆపదిందలకు లలవాలమైంది.

కమలకు ఆ ధైర్యంలేదు. రాఘవయ్య దండశాసనుడు. పరమదుర్మార్గుడు. కడపదాటితే కత్తికి ఎఱకావలసిందే.

ఈ మధ్య పొదలమధ్యలో ఎతిగే తనుమాల

పండిట్ నెహ్రూకు నాగపూర్ యూనివర్సిటీ బిరుదు

నాగపూర్, జనవరి 1—

"దేశాభ్యుదయ దృష్టితో కొత్త సంవత్సరంలో నిర్విరామ కృషి సాగించండి

ఆంగ్ల సంవత్సరాదినాడు నేను మనకాలికి ఇవ్వగల సందేశం ఇదే. మీకు నూతన సంవత్సరం శుభకరంగాత అని నేను చెప్పలేకున్నాను శుష్కప్రియులు. వ్యర్థ యూప్రస లేకుండా నిరంతర కృషితో నిర్విరామంగా మీరు వచ్చే ఏడాది అంతా పాటుపడాలని నేను కోరుకున్నాను. కృషి మనకు ఉత్తేజాన్ని కలిగించి సంతృప్తి నివ్వగలదు. కేవలం పోరుకితనంవల్ల మనకు కలిగే పుష్టిఏమీలేదు. కేవలం కృషివల్లనే మనకూ, ఇతరులకూ ఎనలేని మేలుచేకూరగలదు." అంటూ ప్రధాని పండిట్ జవాహర్‌లాల్ నెహ్రూ, నేడు నాగపూర్ విశ్వవిద్యాలయం స్నాతకోత్సవ సభలో ప్రసంగిస్తూ, యూనివర్శిటీకి ఒక సందేశం ఇచ్చారు.

"మహత్తర లక్ష్యంకోసం పాటుపడగల మహదవకాశం మనకు లభించింది. ఈ లక్ష్యసాధన కోసం యదార్థ శక్తి, భక్తివిశ్వాసాలతో మూడుమాట లేకుండా పాటుపడవలసివున్నది. ఈ విధంగా పాటుపడడంవల్ల మనకు నిజమైన ఆనిర్వచనీయమైన ఆనందం కలుగుతుంది. అనికూడా పండిట్ నెహ్రూ ఉద్బోధించారు.

నాగపూర్ విశ్వవిద్యాలయంలో నేటికిందటయం జరిగిన స్నాతకసభలో పండిట్ నెహ్రూ 40 నిముషాలసేపు ఆసక్తిగా ఉపన్యసించారు. ఈ ఉపన్యాసంలో ఆయన మహోజ్జ్వలమైన భారత దేశ గత చరిత్రనుగురించి, నేటి మానవుల కర్తవ్యాన్నిగురించి, కోటానుకోట్ల జనతీయుల జీవన ప్రమాణాన్ని పెంపొందింపవలసిన ఆవశ్యకతను గురించి ప్రస్తావించారు.

హిందూసంస్కృతి పునరుద్ధరణ పేరుతో జరుగుతున్న ప్రచారాన్ని విరసిస్తూ సహజ సంస్కృతిమైన ఇట్టి దృక్పథం మహోజ్జ్వలమైన ప్రాచీన భారతీయ సంస్కృతికి కేవలం విరుద్ధమని హెచ్చరిస్తూ పండిట్ నెహ్రూ ఇలా అన్నారు: "ఇది వరలో ఇండియా విశిష్టత ఏమిటో, ఇప్పుడు ఇండియా ఆదర్శాలు ఏమిటో అనుక తెలియక పోవడంవల్లనే ఇట్టి సంకుచితాభిప్రాయాలు కళుగుతున్నవి. గత చరిత్రపై గాఢమైన విశ్వాసం, మహోజ్జ్వలమైన ప్రాచీన సంస్కృతి లేకపోయి నట్లయితే మన దేశచరిత్రలో జరా తటస్థించిన రాజకీయ విపత్పరిణామాలకు దేశం తట్టుకోగలిగి ఉండేదికాదు."

హిందీభాషాసోనం నానాటికి విస్తృతమవుతున్న ఆందోళనను గురించి ప్రస్తావించి పండిట్ నెహ్రూ ఇలా అన్నారు." నాకు తెలిసినంతవరకు భాష సజీవమైనది. సజీవభాష నిత్య ప్రవర్తనమైనదై నది. ఈ "హిందూ పండితులు" ఆందోళన పడుతున్నట్లు మనభాషకు ఎట్టిప్రమాదమూ కాబోదు దేవనే నానమ్మకం."

నూతన సంవత్సరాది రావడంతో బాగాపు అర్ధశతాబ్దం ముగినిపోయింది. ఈ సమయంలో ఇంత వరకు జరిగిన కృషివిగురించి మనం కర్తవ్యాన్ని గురించి ఆలోచించడం సమంజసమే.

నేడు ప్రపంచమంతలా ప్రజల మనస్సులలో ఒకవిధమైన నైరాశ్యం, అనిశ్చితభావం కనబడుతున్నది. అయితే కొంత నిశ్చాయకమూ లేకపోలేదు.

నేడు ప్రపంచాన్ని ఎదుర్కొంటున్న అతిక్లిష్ట సమస్యలనుగురించి మనం అంతరం ప్రశ్నలతో పరస్పర సంప్రతింపులలో పరిష్కారోపాయాలను అన్వేషించవలసి వున్నది.

ఇంత మూడున్నర శాతాంతో జనవరి 26 న మనం మన దేశాన్ని రిపబ్లికగా ప్రకటించతోకున్నాము. ఇందువల్ల మన ఆశయాలు కొంత పరిశ్రమైనా నెరవేర్చగలిగామని మనం సంతృప్తి పడవచ్చు. కాని ఇది ఏంతకంటకా పార్శ్వకమైనదనే సందేహం నాకు లేకపోలేదు.

మనం స్వరాజ్యమంటే కోట్లాది దేశప్రజల నిత్యజీవిత ప్రమాణాన్ని అభివృద్ధి